

Oponentský posudek bakalářské práce Heleny Krňanské

Název práce: Preventivní programy HIV/AIDS v České Republice
Oponentský posudek vypracovala: Mgr. et Mgr. Tereza Kynčlová

Helena Krňanská si za **téma** své bakalářské práce zvolila prozkoumat a zhodnotit programy věnované prevenci proti AIDS, respektive šíření viru HIV v České republice. Autorka se zaměřuje na preventivní programy orientované na mládež, jež se vedle prevence přenosu HIV a dalších pohlavně přenosných onemocnění zaměřují též na předcházení nežádoucímu otěhotnění a sexualitu jako takovou. Jak z lokálního českého hlediska, tak z hlediska globálního se jedná o výsostně relevantní a důležité téma, neboť – jak autorka práce správně poukazuje - problematika HIV/AIDS zasahuje nejen do sféry medicínského výzkumu, ale neméně též do oblasti společenské ve smyslu reálných diskriminačních praktik ve vztahu k HIV pozitivním osobám a ve smyslu stigmatizace neheterosexuálních vztahů, dále pak s ohledem na usměrňování chování či z hlediska dopadu s HIV/AIDS spjatými stereotypy na různé formy partnerských soužití.

Jak sama diplomantka shledává, jedná se o rozsáhlé téma, a proto ve výsledku zaměřuje svou pozornost pouze na dva pražské preventivní programy (str. 29): konzervativnější a na „hodnoty“ zacílený Free Teens snažící se „eliminovat“ rizikové situace a ovlivnit životní postoje mládeže vůči sexu a sexualitě (str. 65) a liberálnější projekt Hrou proti AIDS, jehož cílem je poskytnout participujícím maximum možných informací o tom, jak se chovat v rizikových situacích (str. 61). Výzkumný vzorek dvou projektů je zvolen adekvátně. Nicméně vzhledem k faktu, že titul bakalářské práce zcela neodpovídá obsahu (autorka nediskutuje programy v celé ČR), navrhovala bych na tomto místě **formální** úpravu v podobě podtitulu, například „Dvě pražské případové studie“.

Práce ne vždy vyhovuje formálním pravidlům, a to v nekonzistentnosti odkazování především u vrocení a odkazu na konkrétní stranu(y) (namátkou str. 17 aj.). Odkazování na teoretická díla v empirické části práce je zřídkavé (rovněž např. na str. 23, 28 v teoretické části) a taktéž propojenost mezi teoretickou a empirickou částí není dle mého názoru uspokojivá. Práce by získala na koherentnosti, kdyby empirická část obsahovala více konkrétních příkladů a obsáhleji a analytickyji diskutovala teoretické poznatky představené v teoretické kapitole. Jinými slovy, korelují (a jak) zjištění autorky s odbornými texty a studiemi, na které se v adekvátně zvolené **bibliografii** odvolává? Výrazný potenciál práce zůstal do značné míry nevytěžen, neboť se jedná spíše o deskriptivní než analytické pojednání, třebaže diplomantka demonstruje analytické schopnosti. V tomto ohledu považuji strany 57-71, na nichž Krňanská diskutuje postupy a techniky obou programů, za nejzdařilejší část bakalářské práce.

Diplomantka si klade následující **výzkumné otázky** (str. 36): „Jak preventivní programy pro mládež formují své stanovisko k tématům HIV/AIDS? A formují v rámci předávání informací o HIV/AIDS i stanovisko vůči sexuální morálce? Jakou formu tato sexuální morálka má?“ Tyto otázky se autorce práce daří zodpovědět, děje se tak nicméně na určité obecné a popisné úrovni a de facto slovy autorů/autorky zkoumaných programů. Na straně jedné je sympatické, že Krňanská programy nesoudí s ohledem na „sexuální morálku“ a je respondentům/tce partnerkou v dialogu, na straně druhé by však bylo zajímavé znát autorčin reflektovaný a promyšlený názor na svá pozorování a zjištění. Tato se zdají být ukryta za jistým typem badatelské neutrálnosti, která je však (minimálně v kontextu feministické teorie) velmi problematická. Jinými slovy, práce by měla obsáhleji vypovídat o tom, co si její autorka myslí (a proč) o tom, co si její respondenti/tka myslí, dělají a říkají (a proč). Zároveň je z textu zřejmé, že diplomantku zajímají otázky spjaté např. s diskriminací

osob s HIV/AIDS či stigmatizací gayů a leseb s ohledem na jejich údajnou promiskuitu a šíření viru (str. 20) a bylo by žádoucí, kdyby tato témata rozvinula.

Pro svůj výzkum zvolila autorka kombinaci několika **metod**, a to polostrukturovaných rozhovorů, pozorování a obsahové analýzy dokumentů připravených pro zkoumané programy, práce nicméně těží především z prvních dvou zmíněných metod. Diplomantce se tak daří podat vcelku plastický obraz obou preventivních programů, nicméně opakují, že by čtenářstvo v práci ocenilo více příkladů ilustrujících činnost *lektorů* obou programů, a to kdekoli v empirické části. Generické maskulinum označující jak muže, tak ženy, které Krňanská vědomě a konzistentně užívá (zmínka na str. 9), s sebou přináší některé problémy, jež naznačují, že právě tento typ práce si žádá důsledné rozlišování genderové (a potažmo sexuální) identity. Např. na straně 19 autorka uvádí, že se v době první vlny šíření onemocnění „každý nakažený virem HIV automaticky počítal do kategorie homosexuálů a bisexuálů, nezávisle na tom jak se infikoval“. Byli infikovanými pouze muži? Pokud byli bisexuální, mohli být bisexuální výlučně jen ve vztahu k mužům? Obdobné formulace tak implicitně mohou reprodukovat stereotyp, že nositeli nákazy jsou převážně muži, respektive gayové, třebaže na str. 12 autorka uvádí, že „nejvíce nakažených na celém světě je žen“.

K obhajobě si dovoluji navrhnout, aby diplomantka zodpověděla/upřesnila následující:

-Jakým způsobem se definice epidemie a pandemie vztahují k HIV/AIDS?

-Jak autorka chápe rozlišení medicína a věda ve větě „odpověď na [...] otázku [co je to HIV/AIDS] se snaží nalézt věda a medicína“ (str. 9).

-Na str. 12 autorka práce píše, že nemoc HIV/AIDS je „stále nepochopena“. Co to znamená, když je nemoc pochopena?

-Čím je podle autorky HIV/AIDS specifický oproti jiným smrtelným a (doposud) neléčitelným onemocněním?

-Uvažují dle autorčiných zjištění zkoumané preventivní programy možnost, že mezi jejich účastníky/cemi (nikoliv lektory) mohou být 1) osoby s HIV/AIDS?; 2) gayové a/nebo lesby?

-Reflektují zkoumané programy tzv. „povinnou heteronormativitu“ ve společnosti a potažmo ve svých vlastních aktivitách?

-Jak programy ve svých aktivitách řeší otázku studu?

Navzdory svým kritickým výtkám stran nedostatků v analýze, které mohou být rozvedeny při ústní obhajobě práce, velmi oceňuji autorčino osobní zaujetí tématem a považuji práci za zdařilou. Bakalářskou práci **doporučuji obhajobě a navrhuji hodnocení „velmi dobře“**.

Mgr. et Mgr. Tereza Kynčlová

V Praze dne 5. srpna 2010